

Bibliografie:

1. GÎNJU T. Pedagogizarea parinților în vederea educării copiilor cu cerințe educaționale speciale.
1. POPESCU, G., PLESA, O. Handicap, readaptare, integrare”, Bucuresti,
2. GOFREY C. Parteneriat școală-familie-comunitate. Ghid pentru cadrele didactice. București: Editura Didactică și Pedagogică, R. A., 2007.
3. CUCER A. Atitudinea părinților față de procesul de educație incluzivă a copiilor cu dizabilități.
6. DAVID AURA-MANUELA Să-i cunoaștem mai bine pe copiii cu CES – pot fi copiii noștri!
7. ASISTENȚĂ SOCIALĂ, PSIHOPEDAGOGIE.

DIVERSITATEA UMANĂ

Georgescu Patricia-Maria,
drdă, UPS „Ion Creangă” Chișinău, Republica Moldova
Profesor, Gradul didactic Definitiv,
Palatul Copiilor Municipiul Râmnicu Vâlcea, România

Rezumat

Persoana umană nu are o ordine fixă, rigidă, ci dispune de o anumită „plasticitate”, atât ca organizare structurală, cât și ca dinamică funcțională. Din acest motiv, putem afirma că este un sistem structurat în spațiu și timp. Este o structură dinamică, stabilă, care, uneori dă impresia că se schimbă prin plasticitatea adaptativă, nu-și alterează și nu-și pierde natura. Persoana va avea modificări în decursul vieții, fără, însă, să-și piardă individualitatea și unicitatea, care constituie marca identității sale. Psihologia diferențială pune în evidență valoarea diferitelor trăsături și aptitudini individuale care sunt cele mai susceptibile în variații: inteligență, temperament, caracter, reacții, comportament, motivații, inhibiții.

Cuvinte cheie: diferențe, diversitate, factori diferențiali, trăsături.

Summary

The human person does not have a fixed, rigid order, but has a certain "plasticity", both as a structural organization and as a functional dynamic. For this reason, we can say that it is a system structured in space and time. It is a dynamic, stable structure, which sometimes gives the impression that it changes through adaptive plasticity, does not alter and does not lose its nature. The person will have changes during his life, without, however, losing his individuality and uniqueness, which is the mark of his identity. Differential psychology highlights the value of different individual traits and skills that are most susceptible to variation: intelligence, temperament, character, reactions, behavior, motivations, inhibitions.

Keywords: differences, diversity, differentiating factors, features.

Sistemul de învățământ românesc este un sistem funcțional care, cu toate disfuncțiile existente, are un nivel calitativ destul de ridicat. Sunt recunoscute performanțele obținute de elevii români pe plan internațional în diferite domenii ale educației. În schimb, rezultatele obținute la testele internaționale tip PISA (Programme for International Student Assessment) sau TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) nu sunt atât de bune ca rezultatele la olimpiadele internaționale de matematică, informatică și științe. Acest lucru ne arată diferențele care există în calitatea procesului de predare pentru diferite categorii de copii și faptul că sistemul acordă o atenție deosebită copiilor cu performanțe și mai puțină atenție copiilor cu rezultate slabe. O altă caracteristică a sistemului de învățământ este tendința de a solicita tuturor copiilor performanțe similare uitând să înțeleagă, uneori, diferențele naturale care există între indivizi. Multe cadre didactice consideră că eșecul unui copil i se datorează integral acestuia pentru că nu a fost capabil

să răspundă cerințelor sistemului: ei cred că este obligația copilului să atingă standardele impuse de sistem. Puțin profesori înțeleg și acceptă faptul că eșecul unui copil este, de asemenea, și eșecul profesorului și că, în acest context, școala trebuie să se adapteze la nevoile copilului și nu invers. Unii profesori sunt capabili și dornici să se schimbe și să adopte un stil de lucru individualizat și centrat pe nevoile copilului. Metodologia evaluării, atât cea a școlilor cât și cea a profesorilor, s-a schimbat în vederea creșterii greutății criteriilor care sunt legate de creșterea accesului la educație al tuturor copiilor, măsurând mai degrabă progresul școlar decât rezultatele, creând o școală deschisă, prietenoasă, capabilă să accepte și să valorizeze fiecare copil în parte. În prezent, criteriile privind copiii cu performanțe și bunele rezultate la examene și concursuri încă prevalează, dar au fost făcuți pași importanți în direcția schimbării acestei abordări. Sperăm să devină cel puțin la fel de importante ca și cele „selective”, criteriile „incluzive” - numărul de copii care au fost ajutați ca să evite eșecul școlar, numărul de copii care au fost integrați în școli incluzive, numărul de copii care și-au îmbunătățit performanțele școlare [2, p.39].

Diferența dintre persoane este dată de nivelul de dezvoltare și reprezentare al tendințelor, aptitudinilor și trăsăturilor care variază de la un individ la altul. Diferențele individuale nu sunt arbitrare și nici supuse hazardului. Ele sunt conforme unei reguli de bază care se aplică tuturor acestor diferențe, oricare ar fi natura lor: psihice, morale, sociale, de gen, de vârstă. Regula în cauză este reprezentată prin „legea probabilității” care guvernează „formele hazardului” și care explică sensurile variațiilor individuale.

Cunoașterea și evidențierea variației fenomenelor psihice și a diferențelor personale pot fi puse în evidență prin două grupe de metode (N. Mărgineanu, 1941):

- a) Diagnosticarea sau măsurarea pragului pe care îl ocupă un individ într-un grup populațional, din punct de vedere statistic;
- b) Diagnosticarea sau măsurarea performanțelor individuale.

Persoana umană are, în primul rând, un caracter descriptiv-analitic, de factură teoretică. Psihologia diferențială, studiind diferențele individuale și interpersonale din care va construi „tipurile psihologice”, depășește stadiul analitic al metodei, orientând cunoașterea și înțelegerea persoanei către o reprezentare sintetică a acesteia. Particularizând tipologic persoanele, nu se realizează o atomizare, ci o sinteză transpersonală [1].

Specificitatea și unicitatea unei persoane sunt date de acele trăsături care îi aparțin și îi sunt caracteristice. Trăsăturile construiesc o anumită configurație de dispoziții interioare care se vor exprima în exterior prin configurația constituțională somatică a persoanei respective. Tipologia unei persoane este dată de dispozițiile sale interioare, potențialități psihoenergetice care conferă aspectul specific, individual al acesteia. Dispozițiile trebuie înțelese în dublu sens. Pe de o parte sunt factorii determinanți care construiesc și susțin sistemul personalității din punct de vedere vital. Pe de altă

parte, pot reprezenta terenul favorizant pe care să se dezvolte formele negative de „a fi” și/ sau de „a se manifesta”, de tipul afecțiunilor patologice: boli somatice, psihice sau psihosomatice.

De ce sunt persoanele diferite între ele? Care sunt factorii care determină asemenea variații? Acestea sunt întrebări importante din punct de vedere al diversității la care vom încerca să răspundem în continuare.

Problema cauzelor diferențelor individuale este plasată în planuri diferite, fapt care duce la complicarea într-o oarecare măsură a răspunsului. Se iau în calcul o multitudine de factori de diferențiere participanți la acest proces, iar la baza lor se află potențialitățile individuale care se organizează, pentru fiecare persoană în parte, într-o adunare unică de trăsături ce reprezintă identitatea acesteia. Cunoașterea factorilor diferențiali este esențială în procesul de înțelegere a unei persoane. Ei sunt numeroși și acționează în mod diferit, determinând anumite configurații tipologice.

A. Anastasi (1965) consideră că cei mai importanți factori de variație/ diferențiere individuală sunt următorii:

- Vocațiile și aptitudinile;
- Tipul sau modelul de educație;
- Apartenența la o rasă sau la un grup etnocultural;
- Ereditatea biopsihologică;
- Tipul imunitar (grupele sangvine);
- Constituția somatică și metabolismul;
- Familia de origine;
- Evenimentele trăite;
- Stilul de viață [1].

De-a lungul timpului, au fost elaborate diverse teorii care au încercat să explice diferențele interumane:

1. Teoria lui Ch. Darwin, evoluționistă, susține că omul este rezultatul unui lanț evolutiv, ca urmare a parcurgerii unor etape succesive. Rolul esențial îi revine selecției naturale conform căreia supraviețuiesc numai exemplarele puternice și adaptate la schimbările de mediu. De aici, diversitatea și variabilitatea speciilor, inclusiv a tipurilor umane.
2. Teoria lui Galton, bazată pe date statistice populaționale, susține că distribuția indivizilor dintr-un grup este conform curbei lui Gaus. Media corespunde stării de echilibru, normalitate, pe când extremele cuprind grupele persoanelor cu performanțe superioare și pe cea a celor cu performanțe reduse.

3. Teoria degenerescentei a fost introdusă de A. Morel și V. Magnan și induce ideea separării indivizilor în normali și anormali, precum și încercarea de a explica anormalitatea psihică drept o consecință a unui proces de degenerare somatopsihică.
4. Teoria geniului explică diferențele individuale prin performanțele realizate de către unii indivizi într-un domeniu. Ei se diferențiază de media persoanelor cu performanțe normale. Prin performanțele lor, geniile aduc idei și soluții noi care vor marca mentalitatea și cursul vieții sociale.
5. Teoria personalităților accentuate dă explicație diferențelor individuale prin evaluarea unor particularități care fac ca anumiți indivizi să se remarce în raport cu restul masei populaționale, evidențiindu-se trăsăturile de personalitate patologice sau pe cele la limita normalului. Sunt puse în evidență persoanele excentrice, dificile ca adaptare, comunicare sau din punct de vedere emoțional, care pot excela în diverse domenii de activitate: literatură, artă dramatică, pictură etc. [1].

Deși părerile specialiștilor sunt diferite în ceea ce privește acceptarea tuturor factorilor diferențiali, facem o clasificare care cuprinde majoritatea opiniilor specialiștilor din domeniu, astfel:

1. Factori structurali care cuprind factorii de organizare ai persoanei: somatici (biotipul sau somatotipul) și psihologici (temperament, caracter, conduită etc.);
2. Factori temporali: psihobiografici (vârsta și etapele de viață personale) și social-istorici (stilul de a fi al diferitelor epoci social-istorice cărora le aparțin);
3. Factori de mediu: natural, fizic (zone geografice) și social (mediu urban/ rural, populații stabile/ migratoare, navetism, conflicte transculturale de adaptare);
4. Factori culturali: valorile și normele culturale determină modelele comportamentale de gândire, sensibilitate, aspirații, acțiuni. Se disting aici trei modele: tradițional (conservator, închis, care păstrează un sistem de valori și-l transmite din generație în generație), modern (deschis, dinamic, acceptă progresul și schimbarea) și antimodelul (se revoltă, neagă valorile, nevrotic, antisocial, pervers, delictual, anarhic).
5. Factori rasiali: ca efect al factorilor biologici (genetici/ ereditari, metabolici, endocrini), mediului fizic-natural, tradițiilor etnoculturale, lingvistice.
6. Factori familiari: asigură procesul de formare și consolidare al modelului de personalitate. Asigură condițiile formării personalității pozitive sau negative prin modelele pe care le oferă, prin atmosfera emoțional-afectivă și modelul de comunicare dintre membrii acesteia.
7. Factorii educaționali și profesionali: au rol formativ, modelator asupra personalității individului. Se regăsesc în familie și la școală.

- Factorii morali și religioși: organizează tipologia umană în conformitate cu un sistem de valori morale și religioase specifice care se vor reflecta în comportament, acțiuni, atitudini, comunicare interpersonală [1].

Influența factorilor diferențiali se observă cu ușurință în apariția unei persoane. Prezența acesteia va atrage atenția ca surpriză și/ sau curiozitate. Percepția celuilalt este spontană sau pregătită, așteptată sau refuzată. De multe ori, prezența, ca act, înlocuiește persoana sau pregătește introducerea și acceptarea ei. Acest lucru depinde de tipul uman care apare ca prezență în lume. Putem spune că acceptarea sau neacceptarea unei persoane depinde de felul cum se prezintă sau reușește să fie o prezență în mulțime: tipul activ care atrage atenția, se face observat, se face plăcut, se pune în evidență, stabilește cu ușurință contacte, este deschis, amabil, fiind căutat și preferat de cei din jur; de cealaltă parte, tipul pasiv care este rezervat, retras, caută să treacă neobservat, reticent, puțin comunicativ, închis, calculat, evită contactele, fiind ocolit de ceilalți.

Concluzii: În ceea ce privește diferențele individuale, factorii care le influențează sunt multipli, dar acțiunea lor este direcționată spre formarea tipologică a personalității individului. Ei sunt de origine naturală, fizică și biologică sau socioculturală [1]. Cunoașterea tipurilor umane este deosebit de importantă pentru cadrele didactice în vederea abordării adecvate a elevilor și asigurarea dezvoltării optime a personalității acestora.

Bibliografie:

- ENĂCHESCU, C., *Tratat de psihologie diferențială- Psihologia diversității umane*, Colecția Collegium-Psihologie, Iași: Editura Polirom, 2009, pp. 26-63, 270 p. ISBN 978-973-46-1483-7.
- ORGANIZAȚIA PENTRU COOPERARE ECONOMICĂ ȘI DEZVOLTARE, *Politici în educație pentru elevii în situație de risc și pentru cei cu dizabilități din Europa de Sud Est – România*, Paris: 2007. Publicat de OECD, în limba engleză, cu titlul: *Synthesis Report and Chapter 8 Romania in Education Policies for Students at Risk and those with Disabilities in South Eastern Europe: Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Kosovo, FYR of Macedonia, Moldova, Montenegro, Romania and Serbia*. online.
- <https://www.oecd.org/countries/romania/38614298.pdf>. 56 p. accesat la data 29.11.2020.

DIMENSIUNEA DE GEN ÎN CURRICULUMUL SPECIFIC ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SPECIAL DIN ROMÂNIA

Toma Ovidiu-Marius,
doctorand,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

În studiul de față prezentăm rezultatele unui demers care a avut ca scop realizarea unei analize a planurilor-cadru și a programelor școlare utilizate în cadrul școlilor speciale care școlarizează elevi cu deficiențe de intelect, din perspectiva abordării dimensiunii de gen, pentru a oferi date concrete privind modul în care politicile educaționale de susținere a egalității de gen sunt concretizate la nivelul curriculumului specific învățământul special din România.

Cuvinte cheie: *gen, educație de gen, învățământ special, programă*